

Sammendrag

Målet med denne bacheloroppgaven var å besvare følgende problemstilling; *“Hvilke utfordringer med profesjonell omsorg opplever barnehagelærere?”* med følgende forskningsspørsmål: *“Hvordan kan utfordringene påvirke omsorgen?”* Vi har brukt kvalitativ metode i form av intervjuer. Datamaterialet vi har samlet er basert på semistrukturerte intervjuer av fem barnehagelærere.

Datamaterialet har deretter blitt analysert og spesielt utvalgt for å best mulig kunne svare på problemstillingen. Hovedfunnene våre presenterer tre utfordringer med omsorg, som flere eller alle av våre informanter opplevde og trakk frem som utfordrende i deres arbeid som profesjonelle omsorgsutøvere. Disse innebærer utfordringer med bemanning, dilemmaet med å ta hensyn til både enkeltbarns behov og gruppas behov, og atferd hos barn som særlig utfordrer. Samtidig legger også informantene vekt på et godt barnesyn som viktig for å kunne vise god omsorg. Disse hovedfunnene vi har redegjort for danner et videre grunnlag for analyse og drøfting. Vi ser i tillegg på hvordan utfordringene kan påvirke omsorgen som blir gitt, både i negativ og positiv forstand. Det kommer samtidig også frem refleksjoner fra våre informanter om mulige løsninger på utfordringene, og hvordan de selv føler det påvirker arbeidet deres. I denne sammenheng blir ansvarlig maktbruk, godt barnesyn og selvrefleksjon trukket frem av oss, og våre informanter, som viktig i arbeidet med disse utfordringene og som profesjonell omsorgsutøver.

Forord

Denne oppgaven vil handle om et tema som spesielt interesserer oss; utfordringer med profesjonell omsorg i barnehagen. Vi ønsker å takke alle som har bidratt til å gjøre dette forskningsprosjektet mulig. Vi vil spesielt takke våre reflekterte, hyggelige og imøtekommende informanter som stilte til intervju selv i en hektisk barnehagehverdag. Vi setter stor pris på alle gode refleksjoner og perspektiver det har gitt vårt prosjekt. Vi ønsker også å takke vår veileder Kristin Fuglesnes som med sin gode kunnskap har gitt oss konstruktive tilbakemeldinger og relevant litteratur på veien. Gode og utfordrende veiledninger har hjulpet oss å utforme en bedre oppgave. Helt til slutt ønsker vi å takke vår nære familie som har vært støttende når skriveprosessen har vært utfordrende.

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	3
1.2 Oppgavens oppbygning:	4
2.0 Teori	5
2.1 Etisk omsorg	5
2.1.2 Makt	6
2.2 Omsorg som en gjensidig relasjon	7
2.3 Barnesyn - Å se barn som subjekt	8
3.0 Metode	9
3.1 Kvalitativ metode	9
3.2 Kvalitativt intervju for datainnsamling	10
3.3 Valg av informanter	12
3.4 Analyse	13
3.5 Forskningsetiske hensyn	15
3.6 Feilkilder	16
4.0 Empiri	17
4.1 Erfaringer og tanker rundt de største utfordringene ved omsorg i barnehagen	18
4.1.2 Erfaringer og tanker rundt hva som kan påvirke omsorgen og omsorgsrelasjonen	19
5.0 Analyse og drøfting	21
5.1 Utfordringer med profesjonell omsorg i barnehagen	21
5.1.1 Barn som “trigger” voksne, eller voksne som blir “trigget”?	21
5.1.1.2 Barnesyn og selvrefleksjon ved “barn som trigger”	22
5.1.2 Å se enkeltbarnet, men ta hensyn til gruppa	24
5.1.3 Bemanning	26
5.2 Hvordan kan utfordringene påvirke omsorgen?	28
5.2.1 Bemanning og makt	28
5.2.2 “Barn som trigger” og valget mellom enkeltbarnet eller gruppa	30
6.0 Avsluttende ord	31
7.0 Litteraturliste	34
8.0 Vedlegg	36
8.1 Vedlegg 1: intervjuguide	36
8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema	38

1.0 Innledning

Vår bacheloroppgave har omsorg som tema, og vil i den sammenheng handle om hvilke utfordringer barnehagelæreren kan møte på i jobben sin som profesjonell omsorgsutøver og hvordan disse utfordringene kan påvirke omsorgen som blir gitt. Oppgaven er empirisk, og baserer seg på funn vi har gjort fra intervjuer med barnehagelærere. Innledningsvis ser vi også på det som hensiktsmessig å nevne (noen) av kravene til omsorgsutøvelse i barnehagen, slik at man kan være bevisst på disse underveis i lesingen.

Barnehageloven fastslår at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, samt fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling (Barnehageloven, 2005, §1). Barnehageloven er en norsk lov som regulerer barnehagens virksomhet, og er derfor retningsgivende for den daglige driften og den pedagogiske tilretteleggingen. Samtidig sier også rammeplanen (2017) for barnehagens innhold og oppgaver at omsorg er en forutsetning for barnas trygghet, trivsel og utvikling av deres empati og nestekjærlighet. Alle barn skal derfor oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den støtten de har behov for (s. 19). Alle disse punktene er noe barnehagelæreren, sammen med barnehageeier og styrer plikter å gjennomføre gjennom sitt pedagogiske arbeid (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Disse forpliktelsene som barnehagelæreren har når det kommer til omsorg, er også knyttet til den typen omsorg som kreves når man arbeider i omsorgsykker. I dagens samfunn har det oppstått to typer omsorg. Den ene er den private og uformelle omsorgen, og den andre er den offentlige og formelle omsorgen som preger omsorgsykkene, som i denne bacheloren er barnehagelærerprofesjonen. Denne offentlige omsorgen omtales i litteraturen som både profesjonell omsorg og som etisk omsorg. Begrepene betyr det samme og vil derfor i denne oppgaven bruke dem begge (Tholin, 2003, s.14). Etisk omsorg er aktuell i situasjoner der vi "bør" eller er pliktet til å vise omsorg for mennesker vi ellers ikke er følelsesmessig knyttet til, men der det etiske likevel forventer at man viser omsorg (Tholin, 2003, s. 64).

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Gjennom vår utdanning til å bli barnehagelærere, praksiserfaring og som ansatte i barnehage, har vi de siste årene opparbeidet oss en del erfaringer og kunnskap rundt omsorg i barnehagen. Vi har på forhånd diskutert egne opplevelser, erfaringer og forforståelse rundt

omsorg, og har begge vært engasjert i mange forskjellige teorier, begreper og utfordringer rundt omsorg. Til tross for et stort engasjement, har vi likevel vært nødt til å spisse inn tematikken, og derfor kommet frem til at vi begge har opplevd en del utfordringer rundt omsorg i barnehagen. Følelsen av “å ikke strekke til”, er noe vi begge har kjent på i forskjellige situasjoner, for eksempel om det har vært mange barn og for få voksne. Samtidig opplever vi at denne tematikken har lett for å bli sett på med et mangelperspektiv, spesielt ettersom utdanningssektoren generelt stadig vekk får større og større mangel på ansatte og ressurser. Å jobbe oppi et slikt “press”, kan derfor ofte oppleves som motløst og i strid med egne verdier og holdninger om hva som er god omsorg. Samtidig har vi også ønsket å få inn perspektiver på hvordan man kan opptre som gode omsorgspersoner, til tross for at man ofte står i særlig krevende situasjoner.

Vi var i utgangspunktet litt redde for å ha et altfor stort fokus på utfordringer, og gikk derfor ut bredere enn nødvendig i våre intervjuer. Det har resultert i at vi har fjernet noen elementer fra analysen av våre funn som vi mener ikke er relevante for vår problemstilling. Til tross for skepsisen, endte vi likevel opp med å ta et valg, og sto i det at utfordringer med omsorg var det som engasjerte oss mest. Problemstillingen vår er derfor følgende:

“Hvilke utfordringer med profesjonell omsorg opplever barnehagelærere?”

Underveis i prosessen ble vi også interessert i hvordan omsorgen kan påvirkes av disse utfordringene, og opplevde at flere av informantene hadde refleksjoner rundt dette i mer eller mindre grad. Vi har derfor formulert følgende forskningsspørsmål: *“Hvordan kan utfordringene påvirke omsorgen?”*

1.2 Oppgavens oppbygning:

Oppgaven vår består av seks hovedkapitler. Innledningsvis har vi gjort rede for noen av kravene som stilles til omsorg i barnehagen, samt gjort rede for begrunnelse for valg av tema og problemstilling. Deretter presenterer vi ulike teorier vi tenker er relevante for temaet og drøftingen vår. Etter teorien medfølger metodedelen, hvor vi vil gjøre rede for valgt metode, hvordan vi har samlet inn data og videre behandlet denne, og legge til relevant selvrefleksjon, forskningsetiske hensyn og feilkilder til vår forskning. Videre følger presentasjon av empiriske funn gjort i våre intervjuer. Vi vil deretter drøfte og analysere funnene gjort i

empirien i lys av relevant teori og refleksjoner. Helt til slutt vil vi oppsummere oppgaven og trekke frem det vi mener kan besvare vår valgte problemstilling.

2.0 Teori

Teorien som vår bacheloroppgave baserer seg på var utvalgt på forhånd ut fra valgt tema og fag, og vår intervjuguide baserer seg også på denne teorien. Den er i ettetid spisset inn og tilpasset informasjonen vi fikk ut ifra analysen av datamaterialet vårt, slik at den bedre kan løfte frem og drøfte funnene våre som presenteres og diskuteres senere i oppgaven.

Hovedtemaene for vår teori er derfor etisk omsorg, makt, barnesyn og teoretiske perspektiver på omsorgsrelasjonen av N. Noddings og K. E. Løgstrup.

2.1 Etisk omsorg

Innledningsvis har vi gjort rede for at ansatte i barnehagen er pliktet både gjennom rammeplanen og barnehageloven til å ivareta barns behov for omsorg, og at etisk omsorg er den offentlige og formelle omsorgen som preger omsorgsyrkene i samfunnet vårt (Tholin, 2003, s. 14). Denne typen omsorg innebærer ifølge Tholin (2003) å handle med omtanke også i de situasjonene og overfor de barna der omsorgen ikke alltid springer frem som en spontan og naturlig respons. I og for seg, handler den om å ønske, ville og gjøre det beste for andre mennesker (s. 175).

Det er forskjell på den naturlige omsorgen som foreldre yter overfor sine barn, og den etiske omsorgen som barnehagelærere yter i sitt arbeid som profesjonelle omsorgsutøvere (Tholin, 2013, s. 63). Det stilles store krav til profesjonell omsorg. For å kunne foreta riktige, faglige vurderinger skal man innta en slags følelsemessig distanse, for å kunne balansere mellom behovene til enkeltpersoner og fellesskapets behov. Men man trenger også nærhet for å kunne sette seg inn i barnets situasjon. Denne typen omsorg kan beskrives som regelstyrt, planlagt og distansert, men den skal også uttrykke ektefølt og personlig omtanke for de som trenger omsorg. På grunn av dette kan etisk omsorg ses på som konfliktfylt og utfordrende (Tholin, 2013, s. 63-64).

Ifølge Noddings (2013) perspektiver er naturlig omsorg den motiverende faktoren bak etisk omsorg. Når det oppstår utfordringer i relasjonene våre, ønsker vi å gjenopprette den

naturlige omsorgen. Dette gjør vi ved å søke tilbake til vårt “etiske ideal”, våre minner om gitt og mottatt omsorg. Vi spør oss selv hvordan vi ville handlet hvis situasjonen var mindre utfordrende, hvis vi var ved vårt omsorgsfulle beste. Etter en slik refleksjonsprosess, bestemmer vi hvordan vi skal handle. Etisk omsorg tar, på denne måten, sin styrke fra naturlig omsorg. Naturlig omsorg er idealet, mens etisk omsorg ønsker å gjenopprette eller erstatte naturlig omsorg (Noddings, 2013).

2.1.2 Makt

Omsorg i profesjonelt arbeid er preget av å ha ansvar for andre og se deres behov. Relasjonen mellom barn og barnehagelærer er asymmetrisk og små barn kan i mindre grad fortelle om sine opplevelser, og kan gjøre dem sårbare overfor krenkelser. Dette innebærer flere dilemmaer, og nødvendiggjør refleksjoner rundt maktaspekter (Tholin, 2013, s. 64-65).

Tholin (2003) mener at selv om relasjonen mellom barn og barnehagelærer er asymmetrisk med tanke på makt, må målsettingen være at barnehagelæreren er i stand til å behandle barnet som likeverdig. Barnehagelæreren må være bevisst på sitt ansvar i relasjonen, og i tillegg er det viktig å legge til rette for at barns medvirkning, og å arbeide for at barna blir mest mulig selvgående og autonome (2003, s. 69-70). Tholin (2003) hevder også at makt i seg selv ikke nødvendigvis trenger å være negativ, og begrunner med at man som barnehagelærer også kan utgjøre en positiv forskjell i barns liv (s. 71). Makten som barnehagelæreren innehar, skal brukes til barnets beste, og definisjonsmakten som man har krever at man setter seg inn i situasjoner, relasjoner og forutsetter at man er spesielt oppmerksomme på barns opplevelse av seg selv (Tholin, 2003, s. 71).

Ifølge Løgstrup (1991) er makt til stede i alle relasjoner, ettersom alle mennesker er knyttet sammen og avhengige av hverandre gjennom tillit. Når vi viser tillit til andre og utleverer oss, mener Løgstrup at vi legger noe av vårt liv i den andres hender, altså får den vi åpner oss for en viss makt over oss. En slik makt kan derfor enten utøves som omsorg og trygghet, eller brukes på en destruktiv måte for mottakende part. Han mener derfor at det er et anonymt krav å ivareta det av den andres liv som legges i våre hender. Løgstrup mener også at fra et maktperspektiv, er det viktig at de som er avhengige av deg tas vare på, men at denne ivaretagelsen ikke skal gå på bekostning av personens egen selvstendighet (Løgstrup, 1991).

2.2 Omsorg som en gjensidig relasjon

Det finnes flere teorier om omsorg, men vi har valgt å fokusere på Nel Noddings og Knud Ejler Løgstrups teorier. Dette er fordi begge ser på omsorg som en gjensidig relasjon mellom omsorgsgiver og omsorgsmottaker (Fugelsnes, 2018, s. 188-189). Siden barnet som oftest i barnehagesammenheng er omsorgsmottaker, vektlegger deres teorier derfor også barnet rolle i omsorgsrelasjonen barn-barnehagelærer.

Løgstrups teori ser på omsorg som en gjensidig relasjon. Han mener at det å møte andre mennesker med naturlig tillit, hører til det å være menneske. Uten denne tilliten, kunne vi ikke ha levd. Han mener videre at denne tilliten handler om å utlevere seg, og all kommunikasjon mellom mennesker inneholder en form for selvutlevering. På grunn av dette, kan et menneske aldri ha noe med et annet menneske å gjøre, uten å holde noe av det andre menneskets liv i sine hender (Løgstrup, 1991). Slik som det er naturlig å vise tillit, mener Løgstrup (1991) også at det er menneskets natur å ta vare på tillit som er gitt av andre. På grunn av dette skaper tilliten bånd mellom mennesker og gir oss vilje til å ha omsorg for andre (Løgstrup, 1991).

Ethvert menneske er et selvstendig ansvarlig individ, men vi er sammenknyttet og avhengige av hverandre gjennom tillit, og derfor foreligger det et maktforhold. Når vi åpner oss opp for noen og gir dem tillit, har den vi åpner oss for derfor makt over oss. En slik makt kan enten utøves som omsorg eller ødeleggelse. Fra denne makten og avhengigheten kommer også kravet om å ta vare på de som er avhengige av oss, uten at vi tar i fra den andre sin selvstendighet. På grunn av dette, mener Løgstrup at vi har et etisk ansvar overfor hverandre, siden vi gjennom handling kan velge å fremme eller hemme relasjonene våre (Løgstrup, 1991).

Gjensidighet er et viktig begrep også i Nel Noddings (2013) teori om omsorg. Hun mener at hvis noe skal ansees som en omsorgsrelasjon, må både omsorgsgiver og omsorgsmottaker delta på en hensiktsmessig måte. Noe fra omsorgsgiver må bli mottatt og fullført hos omsorgsmottaker. Derfor, handler omsorg i følge Noddings (2013) om to parter, og ifølge hennes teori kan ikke noe regnes som omsorg med mindre omsorgsmottakeren aksepterer og besvarer omsorgen. På grunn av dette, kan omsorg ses på som en gjensidig relasjon (Noddings, 2013).

Ifølge Noddings teori er det omsorgsmottakeren som bedømmer om noe er omsorg eller ikke. På grunn av dette stilles det krav til omsorgsgiveren. Giveren må være i stand til å sette seg inn i den andres situasjon, og prøve å forstå mottakerens virkelighet. Dette krever tilstedeværelse, åpenhet og mottakelighet overfor den andre. Noddings understreker at det ikke skal være handlingsdirektiver eller regler som skal styre våre omsorgshandlinger, men det ekte i hver enkelt relasjon og situasjon (Noddings, 2013).

2.3 Barnesyn - Å se barn som subjekt

Å anerkjenne barn som subjekt handler om å møte den enkelte som et individ som er i stand til å forholde seg til seg selv, og rettigheter overfor egne tanker og følelser. Det kan forklares som å se på barn som medmennesker, hvor man lar barns perspektiv komme til syne, følger barns intensjoner og forsøker et samarbeid for en felles handling. Det kan sammenlignes mellom det å se på barn som “human beings” fremfor “human becomings”. Altså det å kunne se på barnet som noe som allerede er, fremfor å se på dem med et mangelperspektiv (Bae, 2009, s. 22).

Bae (2009) understreker viktigheten av å stille seg kritisk til hvordan omsorgsbegrepet forstås og utøves. Omsorg innebærer både rent fysisk og materielle forhold og kan forstås i en sammenheng til psykisk mentale og følelsesmessige aspekter. Videre nevnes det at fysisk omsorg vil være lettere å både utføre, men også å legge merke til i kontrast til det psykiske. Det å se barn som subjekt innebærer også å kunne møte barnet på det mentale, relasjonelle og det følelsesmessige så mangt som det fysiske. Den psykiske omsorgen handler om å se at barnet har et behov for å forstå, skape mening og lære, og går derfor på mange måter hånd i hanske med det å se på barn som subjekt (s. 26).

Ut i fra en tenkning at omsorgen foregår som en gjensidig relasjon, stilles det krav til at voksne og barn blir samspillspartnere, og veksler mellom å ta tur. Dette betyr i praksis at den voksne må være i stand til å innta en observerende og lyttende posisjon for å kunne tolke og ta innover seg barnets perspektiv. Å se på barn som likeverdige samtalepartnere understreker barns subjektstatus (Bae, 2009, s. 14). Som nevnt tidligere nevner Tholin (2013, s. 64-65) at relasjon mellom barnet og den voksne er asymmetrisk med tanke på makt og at omsorgen kan oppleves som et overgrep, selv om den blir gitt i beste mening. Dette perspektivet ønsker vi å

underbygge med Bae sitt perspektiv på barn, da det som nevnt tidligere er nødvendig å reflektere rundt makt og omsorg. For å trekke en linje, mener Bae (2009, s. 26) at det er viktig at barnet blir møtt med forståelse når de uttrykker personlige grenser. De må få lov til å kjenne at deres autonomi betyr noe, og at det er akseptert å uttrykke forskjelligheter uten å tvinges inn i lydighet eller enighet med den voksne. Ut fra dette perspektivet kan man derfor si at omsorgen blir påvirket av barnesynet. Man blir nødt til å se på barnet som et eget meningsskapende individ for å kunne gi den nødvendige omsorgen (Bae, 2009, s. 26).

3.0 Metode

Metode kan forklares som et redskap i møtet med noe vi ønsker å undersøke. Metoden hjelper oss å samle inn informasjon om det vi trenger til vår problemstilling. Den skal redegjøre for fremgangsmåten på hvordan vi innhenter informasjon til våre forskningsspørsmål, samt hvilke refleksjoner som er gjort både før og underveis i arbeidet (Dalland, 2020, s. 54). I vår gjennomgang av metode vil vi derfor legge frem en forklaring på kvalitativ metode og hvorfor vi har valgt dette, hvordan vi har foretatt datainnsamling, valg av informanter, fremgangsmåte for analyse av våre funn, forskningsetiske hensyn, og til slutt mulige feilkilder som kan ha påvirket arbeidet. I dette kapittelet er vi opptatt av at leseren skal få et innblikk i tankeprosessen bak valgene som er tatt, både før, underveis og etter arbeidet.

I vårt arbeid har vi vært ute etter barnehagelærerens tolkninger, erfaringer og synspunkter rundt temaet omsorg, og har derfor valgt kvalitativ metode med fokus på intervju. Som en del av metoden, har vi vært svært nøye med hvordan vi har formulert oss i intervjuguiden vår for å unngå at tematikken som berøres oppleves som sårbar eller ukomfortabel. Tematikken er nøye gjennomtenkt og diskutert oss imellom på forhånd, slik at vi ikke lar egne forkunnskaper eller fortolkninger komme i veien for konstruktivitet i arbeidet vårt.

3.1 Kvalitativ metode

Dalland (2020, s. 54) forklarer at den kvalitative metoden tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke nødvendigvis lar seg tallfeste eller måle. Denne metoden stiller seg i kontrast til den kvantitative metoden, som gir et endelig resultat i form av målbare enheter som direkte fortolkes. Disse metodene kan man gjerne si er en måte å forklare hvordan man forholder seg til forskningen. Vår problemstilling tar for seg en medmenneskelig tematikk, og

lar seg ikke nødvendigvis forklare eller tolkes gjennom målbare enheter. Vi anså derfor kvalitativ metode som mest hensiktsmessig, da vi ønsket å gå i dybden på hvordan barnehagelæreren tolker og erfarer de forskjellige aspektene ved begrepet omsorg. Denne metoden ga oss en mulighet til å få en slags nærhet til feltet, da i vårt tilfelle gjennom kvalitativt intervju.

Vi vurderte også observasjon som metode, men vi fant fort ut at observasjon som hovedmetode ikke passet til vår problemstilling, og nok kunne gjøre forskningen mer subjektiv enn hva vi var ute etter. Det å kombinere observasjon med semi-strukturerte intervjuer og “mixed-methods” vurderte vi også, men konkluderte med at denne metoden nok ville være for tidkrevende med tiden vi hadde til rådighet. Å vurdere andre metoder, for så å legge dem vekk, styrket vår tro på at vår valgte metode for dette prosjektet var den rette.

3.2 Kvalitativt intervju for datainnsamling

Christoffersen & Johannessen (2012, s. 77) forklarer kvalitativt intervju som en mulighet for å få fylldige og detaljerte beskrivelser av andre menneskers tolkninger, handlinger, følelser, intensjoner, meninger og opplevelser. Et semistrukturert intervju kan forklares ved at informantene våre har svart på en allerede gjennomgått intervjuguide med forhåndsbestemte spørsmål (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79). Med denne informasjonen i bakhånd, så vi det mest passende å bruke kvalitative og semistrukturerte intervjuer i vårt forskningsarbeid, da mye av vår hensikt har vært å så frem barnehagelærerens perspektiv.

Vi delte opp intervju spørsmålene (se vedlegg nr. 1) i tre forskjellige kategorier, hvor første handlet om omsorg som begrep, andre kategori om omsorgsrelasjon mellom barn-barnehagelærer, og siste kategori om utfordringer og praksis rundt omsorg i barnehagen. Ifølge Christoffersen og Johannessen (2012, s. 80), bør den som intervjuer stille enkle åpningsspørsmål for å etablere en relasjon. Vi brukte derfor den første kategorien av intervjuguiden (se vedlegg nr.1) for å stille enkle spørsmål rundt begrepet omsorg for å “varme opp” samtalen og som et forsøk på å skape en relasjon. På de to andre kategoriene brukte vi også oppfølgingsspørsmål for å sikre eller utfylle svarene vi var ute etter. Dette gjorde vi ved å for eksempel spørre “Kan du utdype?” på spørsmål hvor vi ønsket mer refleksjon over temaet, eller “Isåfall, hvordan?” eller ved noen spørsmål hvor vi var ute etter mer spesifikke eksempler. Samtidig prøvde vi også å vise interesse for lengre og mer

detaljerte svar ved å spørre "Kan du gi noen eksempler?" og forsøkte å gi en slags tilbakemelding til informantene gjennom blikkontakt, smil, noe nidding og avslappet kroppsholdning (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 83).

Vi har på forhånd tenkt at det gjerne kan føles sårbart å dele egne personlige erfaringer rundt utfordringer ved omsorg, og har derfor ønsket å vise sensitivitet i måten vi fremstilte spørsmålene våre. Det gjorde vi ved å forsøke å stille mindre direkte spørsmål og heller bruke flere åpne spørsmål. Vi har i ettertid sett at våre informanter ikke hadde noe problemer med å snakke om erfaringer og tolkninger rundt utfordringene, og kunne nok derfor ha brukt litt flere direkte spørsmål. Samtidig kunne vi også ha brukt enklere og kortere formulerte spørsmål, da vi opplevde at noen av informantene hadde behov for å lese noen av spørsmålene for å forstå dem riktig. Selv om det ikke var noe vi fikk tilbakemeldinger på fra dem i ettertid, er det likevel noe vi burde ha gjort om på underveis i prosessen.

Vi forsøkte å vise varsomhet ved å fortelle informantene våre på forhånd at de kunne la være å svare på spørsmål de ikke var komfortable med, og at de når som helst kunne trekke seg under intervjuet. Christoffersen & Johannesen (2012, s. 81) sier også at man bør forberede informanten på at intervjuet nærmer seg slutten, samtidig som at de må få muligheten til å komme med noen siste innspill om de føler de ikke har fått frem alt i intervjuet. Dette gjorde vi ved å informere informantene om at det var få spørsmål igjen, og spurte om de hadde noe mer å tilføye mot slutten. På det siste spørsmålet valgte vi også å spørre våre informanter om hvordan de selv opplevde spørsmålene og intervjuet, slik at vi eventuelt kunne gjøre noen forbedringer til neste intervju. I tillegg testet vi også intervjuguiden på en "testperson" for å se om det var noen umiddelbare reaksjoner eller tilbakemeldinger. Vi fikk også konstruktive tilbakemeldinger fra veileder, noe som førte til at vi gjorde flere endringer i form av mer spesifikke spørsmål og mer bruk av oppfølgingsspørsmål.

Fordelen med en kvalitativt orientert metode, er som nevnt tidligere nærheten til feltet man ønsker å undersøke, samt at det åpner opp for andre menneskers tanker og refleksjoner (Dalland, 2020, s. 54). Gjennom intervjuene vi har foretatt, har vi prøvd å vise sensitivitet overfor tematikken gjennom å gjøre informantene våre bevisst på deres muligheter og valg underveis i intervjuet, samtidig som vi forsøkte å etablere en relasjon tidlig i intervjuet.

På en slik måte tror vi at det har vært lettere for oss å få frem personlige og særegne tolkninger og opplevelser fra våre informanter. Disse erfaringene vil vi videre analysere og bruke som en relevant del av drøftingen til vårt forskningsarbeid.

3.3 Valg av informanter

Hva du ønsker å forske på, er med på å bestemme hvilke informanter du velger å intervju. Her er det derfor viktig å se på hvilken målgruppe som egner seg best for å innhente den nødvendige informasjonen, og deretter ta et valg basert på dette (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 50). Her sier også Dalland (2020, s. 79), at man kan ta et strategisk valg ved å velge personer med spesifikke erfaringer og kunnskaper. Vi bestemte oss derfor for at våre informanter skulle ha barnehagelærer- eller førskoleutdanning. Dette gjorde vi på grunnlag av at det var avgjørende for vår problemstilling at vi hadde informanter med kunnskap, erfaringer og tolkninger rundt det å være profesjonell omsorgsutøver. Samtidig har også barnehagelærere det pedagogiske ansvaret i barnehager, og utdannes spesielt for å ivareta barnehagens oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16), som vårt tilfelle handler om rammeplanens krav og forventninger til omsorg. I tillegg ble det tenkt at informantenes refleksjoner, kunnskap og erfaring kunne belyse nye sider og teori til vår problemstilling, og dermed gi oss nye perspektiver til forskningen.

Det ble gjennomført fem intervjuer med informanter fra tre forskjellige barnehager. Fire av intervjuene ble gjennomført i person, hvor den ene av oss intervjuet samtidig som den andre noterte svarene ned på PC. I utgangspunktet skulle vi gjerne ha brukt lydopptak for dokumentering av intervjuet, men på grunn av manglende tillatelser og tid fikk vi ikke mulighet til dette. Christoffersen og Johannessen (2012, s. 84) sier derimot at notater er en mulighet dersom det for eksempel er for lite tid til innhenting av tillatelser og analysing av materialet, så vi benyttet oss av notatskriving. Her opplevde vi at vi måtte være raske med å skrive ned utsagn, beskrivelser eller refleksjoner det ikke ble tid til å skrive underveis (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 85). Vi byttet på hvem som intervjuet og hvem som noterte for å få litt variasjon for oss selv. Vi organiserte intervjuene gjennom å ringe og sende mail til de forskjellige barnehagene for å avtale tid og møteplass.

Vi endte opp med å ringe og sende mail til alle barnehager i vårt nærrområde, uten å finne flere enn fire informanter som kunne stille. Vår siste informant (informant 5), stilte derfor til

intervju over Teams, da hun bodde et annet sted i landet. Vi gjennomførte intervjuet på samme måte som de andre, hvor en av oss stilte spørsmål samtidig som den andre noterte. Vi opplevde at dette fungerte like bra som de fysiske intervjuene, og tror prosessen ved å finne informanter hadde blitt lettere om vi hadde sett på muligheten av nettbaserte intervjuer tidligere i prosessen. Her kunne vi for eksempel ha søkt etter informanter på forskjellige nettsteder for barnehagelærere, slik som for eksempel forskjellige grupper på Facebook eller lignende.

Informant 1: Kvinne i 60-årene med 30-40 års erfaring fra barnehage. Utdannet førskolelærer og erfaring som styrer.

Informant 2: Kvinne i 20-årene med 0-5 års erfaring fra barnehage. Utdannet barnehagelærer.

Informant 3: Kvinne i 50-årene med 30-40 års erfaring fra barnehage. Utdannet førskolelærer.

Informant 4: Kvinne i 30-årene med 5-10 års erfaring fra barnehage. Utdannet barnehagelærer.

Informant 5: Kvinne i 20-årene med 0-5 års erfaring fra barnehage. Utdannet barnehagelærer og under utdanning for master i spesialpedagogikk.

Samtlige informanter arbeidet med barnegrupper i alderen 3-6 år, med unntak av *informant 2* som arbeidet med barnegruppe på 0-2 år.

3.4 Analyse

Ifølge Dalland (2020), er utfordringen med analyse å finne ut av hva datamaterialet har å fortelle, noe som innebærer et stort granskningsarbeid (s.220-222). På grunn av dette, ble analysens grunnlag tidlig lagt gjennom utformingen av intervjuguiden vår (se vedlegg nr.1). Denne ble strukturert ut ifra tre kategorier; “Omsorg som begrep”, “Omsorgsrelasjonen barn-barnehagelærer” og “Utfordringer med omsorg”.

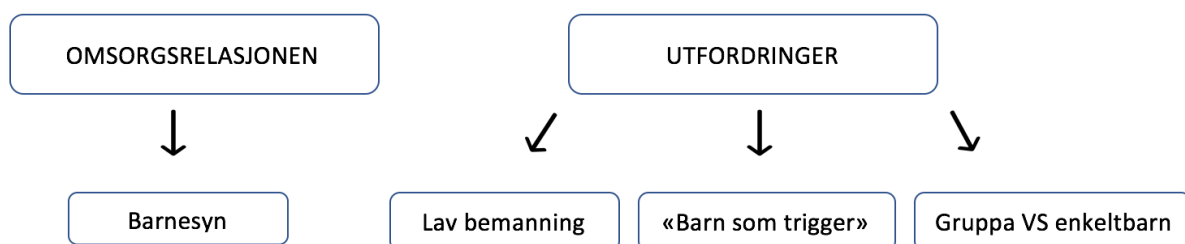
Da intervjuene var gjennomført, ble vår videre fremgangsmåte å starte med å nøye gjennomgå alt datamaterialet i intervjuene, for så å kunne begynne å sortere og systematisere.

Vi hadde fokus på å se på både deler og helheten av materialet, og målet var å prøve å finne et helhetsinntrykk som kunne brukes som gjenstand til drøfting (Dalland, 2020, s.221-222).

Ved å ta for oss et intervju om gangen, fant vi frem til det vi så på som de enkelte informanters hovedpoeng og tema innenfor hver av de tre kategoriene våre. Dette baserte vi på hva informantene hadde hovedvekt på (snakket mest om) og nevnte hyppigst innenfor kategoriene. Denne prosessen gjentok vi med notatene fra alle fem intervjuer.

Deretter presenterte vi “hovedpoengene”/ temaene fra hver informant til hver av de tre kategoriene, og sammenlignet dem med hverandre. Vi tok for oss en kategori om gangen, og fant sammenhenger og mønster i informantenes hovedpoeng innenfor hver kategori. Deretter sammenlignet vi hvor ofte temaer og begrepet ble nevnt, samt om noe gikk igjen hos flere av informantene og om hovedpoengene gikk igjen hos flere. Til slutt samlet vi disse “felles” hovedpoengene under hver kategori.

Denne prosessen gjentok vi med alle våre tre kategorier fra intervjuguiden, og sto igjen med 5-10 hovedpoeng/tema under hver kategori, rangert etter hvor mange av informantene som hadde nevnt dem som viktige. Dette gjorde vi for å prøve å skape et helhetsinntrykk. De oftest nevnte temaene blir utgangspunktet for drøftingen vår, og blir knyttet opp mot vår teori i diskusjonsdelen.

figur 1. analyse

Når vi skulle begynne å analysere intervjuene, så vi at den første kategorien “omsorg som begrep” ble overflødig og lite relevant for vår problemstilling. Svarene så vi som lite relevant for drøftingen, og vi måtte derfor ta et valg om å spisse inn besvarelsen mer. Vi tok derfor en beslutning på å fjerne denne kategorien fra analysen.

Vi opplevde likevel ikke at kategorien ble helt overflødig, da vi fikk god bruk for den under intervjuene. Vi har som nevnt tidligere brukt den som en samtalestarter på intervjuet, og som en mulighet for å etablere en tidlig relasjon (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 80).

3.5 Forskningsetiske hensyn

I et forskningsarbeid er det mange etiske hensyn man må forholde seg til. Dalland understreker at de etiske retningslinjene i hovedsak skal sikre at personvern blir ivaretatt og at deltagende informanter ikke blir påført unødvendige belastninger (Dalland, 2020, s. 168). Samtidig dreier også den etiske overveielser seg om hvem som kan få nytte av den nye kunnskapen vi prøver å fremstille. Dette understrekes av Dalland (2020, s. 171) som noe som allerede burde inngå i planleggingsfasen av temavalg og problemstilling. I vårt prosjekt har vi tatt sikte for at forskningsarbeidet kan være relevant for barnehagelærerstudenter, samt yrkesgrupper som har profesjonell omsorgsutøvelse som en del av sin profesjon eller yrke.

I vårt arbeid trekker vi også frem informert samtykke, anonymisering av informanter og formidling til informantene som mest relevante (Dalland, 2020, s. 173-174). For å ta hensyn til dette i praksis, har vi derfor lagt frem et samtykkeskjema (se vedlegg nr. 2) for informantene i begynnelsen av intervjuet, som alle har godkjent på forhånd av intervjuene. Informert samtykke betyr at informasjonen virkelig er oppfattet, og at informanten forstår betydningen av frivillighet. Vi var derfor svært tydelige på at informantene våre når som helst kunne trekke seg (Dalland, 2020, s. 173). Dette tydeliggjorde vi ved å si fra før intervjuet begynte, samtidig som vi nevnte underveis at de ikke behøvde å svare på alle spørsmålene. Vi har også anonymisert informantene våre ved å nummerere dem i arbeidet vårt, samt at vi kun har kategorisert deres kjønn, alder og erfaring. Samtidig har informantene fått beskjed om at personopplysninger blir oppbevart på en hensiktsmessig måte, og at de vil få mulighet til å lese forskningsarbeidet i ettertid. Det er ikke en nødvendighet at våre informanter er enige i vår konklusjon, men vi ønsker likevel at de skal føle at deres synspunkter er rederlig behandlet (Dalland, 2020, s. 175).

3.6 Feilkilder

Dalland (2020, s.58) understreker at pålitelighet er et viktig kriterium for kvalitet i forskning, og at arbeidet man presenterer er til å stole på. Samtidig må det som måles må være gyldig for problemet som undersøkes (Dalland, 2020, s. 43). Det er derfor viktig for oss at vi legger

frem det som kan betraktes som mulige feilkilder i vårt arbeid. Dette gjør vi for å styrke vår egen validitet og pålitelighet, og samtidig gi leseren muligheten til å vurdere dette selv.

Dette forskningsprosjektet ble gjennomført på bakgrunn av vår forforståelse av hvor utfordrende profesjonell omsorg kan være, i jobben som barnehagelærer. Denne forforståelsen har vi ervervet oss gjennom snart 4 år som studenter ved barnehagelærerutdanningen, samt flere år med arbeid i forskjellige barnehager, da vi begge har jobbet i barnehage ved siden av studiene. Poenget med undersøkelsen var å finne ut om andre barnehagelærere følte på de samme utfordringene som vi ofte har følt på, både i praksis og i eget arbeid i barnehager.

Vi brukte lang tid på forarbeid til valg av metode, og på de ulike fasene som vårt metodevalg inneholdt. Som nevnt, falt valget på kvalitativ metode og å bruke semistrukturerte intervju for å samle informasjon. Før intervjuene gjennomgikk vi spørsmålene i intervjuguiden og avklarte med oss selv hvilke svar vi forventet å få, slik vi ble bedre klar over egen forforståelse, for å hjelpe oss til å stille oss mer åpne og upartiske til informantenes svar (Dalland, 2020, s. 60-62). Vi stilte også oppfølgingsspørsmål under intervjuene, der vi ba dem om å utdype svar som for oss virket uklare eller svar som var spesielt interessante for oss ut i fra vår valgte teori. Informantene som takket ja til å stille til intervju fikk også et informasjonsskriv av oss noen dager i forveien, der de fikk mer info om oss, prosjektet vårt og temaet. Dette gjorde vi for å bygge tillit med våre informanter og får å “ufarliggjøre” intervjuet de skulle delta på.

Når det kommer til utfordringer, var vår hovedutfordring å finne og rekruttere informanter til intervjuene. Vi kontaktet totalt 13 barnehager i nærområdet, og 11 av disse svarte enten umiddelbart eller innen kort tid at de ikke var interesserte i å bidra til prosjektet vårt. To barnehager var positive til å delta, og vi fikk etter kort tid 4 informanter fra disse. Den siste informant ble rekruttert gjennom bekjentskap fra en av oss. Denne informant ble intervjuet av den av oss hun ikke hadde bekjentskap til. Til tross for at alle informantene oppfylte kravene til vårt strategiske utvalg, kan dette være en potensiell feilkilde. På grunn av vanskeligheten med å rekruttere informanter, sa vi oss derfor fornøyde med de fem informantene vi fikk, selv om målet egentlig var å få seks informanter. I tillegg følte vi også at informantene ga oss grundige og utfyllende svar på alle spørsmålene i intervjuguiden.

Misforståelser fra begge parter er også en mulig feilkilde, i tillegg til om vi fikk notert ned svarene riktig og utfyllende nok. Vi prøvde å gjøre det så bra som mulig ved å som nevnt gjøre et godt forarbeid med en utfyllende intervjuguide, i tillegg til at en tok seg av intervjuet og den andre fungerte som sekretær. Vi var også oppmerksomme overfor mulige misforståelser ved å stille oppfølgingsspørsmål (se intervjuguide, vedlegg nr.1) om noe var uklart for oss og ved å gjenta spørsmål, eller la informantene få lese spørsmål som de var usikre på (Dalland, 2020, s.63).

Noen informanter la til: “Var det godt nok svar?” etter å ha svart på noen av spørsmålene. Dette tolker vi som at noen av informantene kanskje følte seg litt usikre eller redde for å svare feil. Selv om vi la tydelig frem, både skriftlig og muntlig, at det vi ønsker fra informantene var deres tanker, meninger og erfaringer, kjente de kanskje på et lite press om å prestere “godt” eller “rett” ut i fra den visjonen vi hadde med forskningen vår. De visste at vi var avhengige av deres hjelp og deres informasjon for å få gjennomført bacheloren vår, og derfor kan kanskje vår rolle ha påvirket informantene.

4.0 Empiri

I denne delen av forskningen vil vi legge frem funnene vi har kommet frem til ved hjelp av våre intervjuer. Vi har som nevnt tidligere gjort en grundig analyse av funnene, og delt inn resultatene i to forskjellige kategorier. Her har vi kartlagt hva som blir mest nevnt av våre informanter, og videre basert våre funn på dette. Funnene, sammen med vår utvalgte teori, vil derfor danne grunnlaget for videre drøfting. Den første delen av empirien handler om hva barnehagelæreren opplever som de største utfordringene med profesjonell omsorg. Den andre delen vil også bygge på utfordringer, men også barnehagelærerens tanker og erfaringer rundt omsorgsrelasjoner og makt, samt hvordan dette eventuelt kan påvirke omsorgen de gir.

4.1 Erfaringer og tanker rundt de største utfordringene ved omsorg i barnehagen

Under denne delen vil det komme frem hva barnehagelærerne vi intervjuet opplever som de største utfordringene i jobben sin som profesjonelle omsorgsutøvere. En stor del av intervjuguiden inneholdt utfordringer rundt omsorg, og vi formulerte et åpent spørsmål om hva som opplevdes som den største utfordringen. Her kom det frem mange svar og

refleksjoner, og til tross for at vi intervjuet på tvers av forskjellige barnehager, fikk vi allikevel mange like eller lignende svar. Alle informantene mente at god omsorg var noe de var pliktig til å utøve i sin jobb, men allikevel noe som tidvis kunne være utfordrende å få til i en hektisk barnehagehverdag.

Se den enkelte, gruppa vs enkeltbarn

Alle informantene trakk frem det “å se det enkelte barnet” som en del av det å gi god omsorg. Likevel kom denne tematikken frem igjen når vi spurte om utfordringer, og alle informantene nevnte at det å se alle barn ofte ble en etisk utfordring i barnehagehverdagen. Parallelt med denne utfordringen, trakk fire av informantene frem det å måtte “velge gruppa VS enkeltbarn” som en utfordring i de hektiske situasjonene. For å nevne noen, trakk informant 2 frem situasjoner hvor man må ta hensyn til gruppa over enkeltbarnet som et etisk dilemma. Informant 4 sier også at man tidvis kan gjøre alt rett for det enkelte barnet, og samtidig ikke gjøre det for resten av gruppa. Her understreker informant 4 at det ikke er tid til at en voksen sitter flere minutter hver dag med det enkelte barns behov, da dette kan gå utover resten av gruppa.

Dårlig bemanning

Alle informantene nevnte dårlig bemanning som en utfordring i en eller annen grad. Informant 5 trakk eksempelvis fram dette med mangel på ansatte som noe som kunne påvirke omsorgsrelasjonen. Her ble det sagt at det vil være vanskelig å gi den individuelle omsorgen barna trenger med mangel på voksne. Informant 1 nevnte at hun flere ganger måtte avvise barns initiativ til lek på grunn av dårlig bemanning. Informant 2 understreker at for henne er bemanningsnormen og bemanningsproblemer en av de største utfordringene ved omsorg. Det dras frem eksempel vedrørende situasjoner hvor man har ansvar for mange barn, og man i tillegg av ulike grunner blir enda mindre personale, som fører til at kanskje ikke alle barnas omsorgsbehov møtt. Her ønsker man gjerne dekke alle barns behov, men blir nødt til å prioritere på grunn av dårlig bemanning. Samtidig knytter informant 4 bemanning til noen etiske utfordringer med å være profesjonell omsorgsutøver. Informanten sier at bemanningen er en ting som gjør at man ikke klarer å være der man “bør være”. Samtidig drar hun linjer med tid; at møtevirksomhet og lignende trekker de ansatte vekk fra avdelingen. Informanten sier at bemanningsnormen er en ting, men at man har så mye å gjøre i barnehagehverdagen. Mangel på personal gjør at man ikke alltid klarer å gjennomføre det man har planlagt og/eller oppfylle de kravene man har.

“Barn som trigger”

Ordlyden “barn som trigger” ble brukt av 3 av informantene når det kom til utfordringer rundt omsorg. Informant 1 dro frem at disse barna hadde man gjerne lettere for å bli irritert på, noe som igjen kan påvirke omsorgen man gir. Informant 4 ble stilt et oppfølgingsspørsmål angående barn som trigger, og sa at det selvsagt hadde hendt henne også. Informanten viste til et praktisk eksempel, hvor man tidvis må gi gjentatte beskjeder til barn som ikke vil ta dem imot. Hvis det da etter dette kommer en situasjon hvor barnet trenger trøst, kan det gjerne være mer krevende å gi dem trøst. Etterfulgt av dette understreker informanten at det ofte er slik at når barna er som verst er når de trenger deg mest.

4.1.2 Erfaringer og tanker rundt hva som kan påvirke omsorgen og omsorgsrelasjonen

Her vil vi legge frem funn fra begge kategoriene i vår analyse; “utfordringer” og “omsorgsrelasjonen”. I begge kategoriene ble det formulert spørsmål rundt barnesyn, maktrelasjon og maktutøvelse, og åpne spørsmål om hva barnehagelæreren selv tenker kan påvirke omsorgsrelasjonen. Her opplevde vi også å få flere lignende svar, til tross for at vi intervjuet på tvers av forskjellige barnehager.

Barnesyn

Alle informantene mente at barnesyn var noe som ville påvirke omsorgsrelasjonen til barna. Informant 3 sier at om man tenker at ungene er viktige, så har man respekt for dem. Her kommer det frem refleksjoner rundt det at barn ikke er kapable til å vurdere alt, men at ens egen verdi ikke er større enn deres, og at de voksne dermed ikke skal bestemme alt. Videre nevnes det at man skal ha respekt selv om de er små, og at dette igjen er noe som kjennetegner en god omsorgsrelasjon. Altså at barna er viktige selv om de er små. Informant 2 nevner at omsorgsmottaker må tas hensyn til, og at man ikke skal se på dem som objekt. Det understrekes at barna er aktive skapere i sin egen hverdag, og at det å se på dem som subjekt er viktig for å skape de gode relasjonene. 3 av informantene nevner det å ikke ha en god nok relasjon til et barn, som utfordrende når det kommer til å yte omsorg. Dette underbygges med at uten en god relasjon er det vanskelig å vite hvilken type omsorg barnet ønsker eller foretrekker, samtidig som at barnet ikke alltid tar imot omsorgen man forsøker å

gi. Informant 5 sier at det er utfordrende å gi omsorg til barn man ikke har fått en god relasjon til, da det er vanskelig å vite hvordan man skal vise omsorg for barnet.

Makt og tid

3 av informantene trakk frem tid som en faktor som kunne påvirke maktrelasjonen i barnehagen. Det kom frem flere forskjellige refleksjoner og erfaringer rundt dette med tid, maktrelasjon, bemanning og maktutøvelse i barnehagen. Vikarmangel, møtevirksomheter, planer og press fra forskjellige departementer er blant noen av de faktorene som blir nevnt som gjerne gir dårligere tid og bemanning. Som nevnt tidligere, nevnte alle 5 informanter at bemanning er en utfordring og en faktor som påvirker omsorgen. I tillegg nevner 3 av informantene at tidspresset og bemanningsproblemene tidvis kan gi et økt kontrollbehov. Informant 4 sier at overgangssituasjonene gjerne kan bli enda mer presset når det er lite folk, og at man dermed har lettere for å “overkjøre” barna. Videre sier informanten at vi voksne har mye makt, og at det ikke er alltid vi tenker over hvor farlig det kan være. Informant 2 bruker overgangssituasjoner som et eksempel, og sier at barna ofte har behov for lengre tid enn de gjerne får. Her bruker informanten håndvask før måltid som et praktisk eksempel, og sier at man ofte må “presse” barna til å skyndte seg slik at andre barn får vasket seg og de alle får satt seg med bordet.

Personlig bagasje og selvrefleksjon

3 av informantene legger vekt på personlig bagasje som en faktor som kan påvirke omsorgsrelasjonen og omsorgen som blir gitt. Informant 1 sier at personlig bagasje gjerne er noe som vil påvirke barnesynet og omsorgen som blir gitt, og at det er viktig at man er klar over dette. Hun trekker også frem viktigheten rundt å reflektere over denne bagasjen, da ikke alle tenker over at de kanskje handler på en spesiell måte på grunn av ting de har opplevd. I sammenheng med selvrefleksjon, så har alle informantene noen tanker eller meninger rundt dette. For å nevne noen, blir det nevnt i sammenheng med personlig bagasje, barnesyn, maktbruk og i relasjonssammenheng. Informant 5 nevner spesielt dette med ansvarlig maktbruk, at det er den voksne som står ansvarlig i relasjonen. Samtidig når vi spør om vanskeligheter med å gi omsorg til enkelte barn, tror informanten ikke at det handler om det enkelte barn, men om en selv. Her nevnes viktigheten av selvrefleksjon, og det å “gå inn i seg selv” for å kunne gi profesjonell omsorg. Informant 4 nevner også viktigheten av dette med å si unnskyld til barna. Her understrekes det at dersom man har en god relasjon til barnet, så

“tåler” de gjerne mer. Men man skal allikevel si unnskyld til barnet dersom man trækker over barns grenser.

5.0 Analyse og drøfting

I dette kapittelet vil vi i lys av tidligere presentert teori og nye teoretiske, men også personlige innfallsvinkler, drøfte og videre analysere våre funn for å best mulig besvare vår problemstilling og valgte forskningsspørsmål.

5.1 utfordringer med profesjonell omsorg i barnehagen

Vårt hovedmål med dette forskningsprosjektet var å finne ut av hva barnehagelærere så på som utfordringer i sin jobb som profesjonelle omsorgsarbeidere. Som nevnt i teoridelen stilles det store krav til profesjonell omsorg, og derfor kan slikt arbeid ses på som både konfliktfylt og utfordrende (Tholin, 2013, s. 63-64). Under intervjuene trakk barnehagelærerne frem flere forskjellige utfordringer, men ut i fra hva de la hovedvekt på vi vil spesielt trekke frem, belyse og diskutere tre av disse. Disse utfordringene presenteres som følgende: *Barn som “trigger”, eller voksne som blir trigget, Å se enkeltbarnet, men ta hensyn til gruppa og Bemanning.*

5.1.1 Barn som “trigger” voksne, eller voksne som blir “trigget”?

Et av spørsmålene fra intervjuguiden vår hadde som hensikt å finne ut om barnehagelærerne synes at noen barn var vanskeligere enn andre å gi omsorg til. Som nevnt i teoridelen om etisk omsorg, stilles det store krav til barnehagelærere når det kommer til omsorg, og de er forpliktet til å vise ektefølt og personlig omsorg til barna de arbeider med (Tholin, 2013, s. 64-65). I tillegg er barnehagelærere forpliktet til å følge rammeplanen. Denne sier tydelig at personalet skal: “Møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Men likevel, trekker tre av våre informanter frem at barn med atferder som “trigger”, kan være en utfordring for dem som profesjonelle omsorgsarbeidere. Med atferder som “trigger” tolker vi at informantene mener atferd hos barn som særlig utfordrer dem personlig. Informant 4 forteller at hun for eksempel kan bli “trigget” av barn som gjentatte ganger ikke tar imot beskjeder, og at dette er krevende. Hvis det da kommer en situasjon der barnet trenger trøst, kan det være vanskeligere å trøste dem.

Tholin (2003) trekker frem at det er viktig å sette ord på slike dilemmaer. Negative følelser, som sinne og oppgitthet, er følelser alle omsorgsarbeidere noen ganger føler på (Tholin, 2003, s. 65). En enkel og effektiv måte å endre innstilling hos omsorgsgiver, kan være det å fokusere på barns gode og positive sider (Tholin, 2013, s.128-129). Altså, hver gang du kjenner deg “trigget” av et barn, prøver man heller å tenke på positive opplevelser man har hatt sammen med barnet, og egenskaper med barnet som man liker godt.

Et litt annet perspektiv på en mulig løsning kan kanskje være det Noddings (2013) omtaler som det “etiske ideal”, et begrep vi har gjort rede for i vårt teorikapittel. Det å søke seg tilbake til sitt “etiske ideal” innebærer en refleksjonsprosess som skal gi innsyn i hvordan man ville ha handlet om man var med sitt omsorgsfulle beste, og hvis situasjonen var mindre utfordrende (Noddings, 2013). Men, hvis det “etiske ideal” er en refleksjonsprosess, kan man gjerne si at det innebærer en form for selvrefleksjon i spesielt vanskelige situasjoner. Altså, må vi kanskje se på hvordan vi responderer på atferd som særlig utfordrer? I slike situasjoner hvor barn oppleves som vanskeligere å gi omsorg for, er det da “barnet som trigger” eller “den voksne som blir trigget”? Er det barnets ansvar å måtte vise en “foretrukket” atferd for å få den omsorgen de trenger? I slike situasjoner kan det være relevant å se på hos hvem ansvaret for relasjonen egentlig ligger. Omsorgsmottakeren, altså barnet, eller hos barnehagelæreren som omsorgsgiver?

5.1.1.2 Barnesyn og selvrefleksjon ved “barn som trigger”

For å se på hvem som står ansvarlig i relasjonen, kan det være hensiktsmessig å se på barnesyn og selvrefleksjon i lys av ordlyden “barn som trigger”. Som nevnt i teoridelen, mener Bae (2009) at omsorgen man gir vil bli påvirket av hvilke barnesyn man har. På mange måter kan vi kalle barnesynet et slags fundament, altså noe som bør ligge latent i ryggraden i arbeidet med barn og deres omsorgsbehov. Vi valgte derfor i vår intervjuguide (se vedlegg 1) å ha med spørsmål om hvordan barnehagelæreren tenker barnesynet kan påvirke omsorgen. Her vil vi spesielt trekke frem og drøfte to eksempler fra våre informanter om barnesyn og selvrefleksjon som relevante for utfordringen “barn som trigger”.

Informant 1 har, som tidligere nevnt, sagt under intervjuet at enkelte barns atferd har “trigget” henne. Samtidig tilføyer hun likevel at hun har klart å gi dem profesjonell omsorg. I

spørsmålet om barnesyn legger hun også mye vekt på det å se på barn som subjekt som en viktig del av omsorgen, og tilføyer også at hun tenker at barnesynet nok kan være med å påvirke omsorgen som blir gitt. Kan det tenkes at hennes evne til å vise omsorg, til tross for at hun opplever en viss atferd som utfordrende, skyldes hennes gode barnesyn? Ved å se på barn som subjekt klarer hun kanskje å se forbi “triggende” atferder, og kanskje heller se på dem som et uttrykk for et behov? Eller kanskje involverer det også en form for selvrefleksjon, hvor hun klarer å gå inn i seg selv og akseptere den utfordrende atferden?

Samtidig legger informant 5 frem atferd som kan “trigge” den voksne på en litt annen måte. Hun nevner ikke at det er barn som direkte “trigger” henne, men sier likevel at enkelte barn kan være vanskeligere å gi omsorg til enn andre. Her mener informanten at det ikke skal handle om det enkelte barn, men om deg selv som omsorgsgiver. Hun sier at det handler om evnen til selvrefleksjon og at det er den voksne som står ansvarlig i relasjonen. Med at den voksne står ansvarlig, mener hun det innebærer et ansvar om å reflektere over hva det er som gjør at situasjonen oppleves utfordrende. Samtidig hevder også informanten at omsorgen man gir blir tydelig påvirket av barnesynet man har. Hun underbygger det med at barna er forskjellige med ulike behov og meninger, og at dette i kombinasjon med det å se på barn som subjekt, er noe som må tas hensyn til for å kunne gi best mulig omsorg.

Disse perspektivene kan på mange måter knyttes opp til omsorg som en gjensidig relasjon. Som nevnt i teorikapittelet, legger Noddings til grunn karakteristiske trekk og forutsetninger for omsorgsrelasjonen, og hun mener at omsorgsgiveren må prøve å se verden i fra barnets perspektiv (Noddings, 2013). På mange måter har dette perspektiver en sterk sammenheng med det å se på barn som subjekt, da begge to innebærer å se på barn som aktive skapere i sin egen verden. Litt på samme måte kan man kanskje igjen si at selvrefleksjonen er viktig om man skal klare å ta innover seg den andres perspektiv og selv forstå når og hvorfor man eventuelt ikke klarer å yte den omsorgen barnet trenger.

Under intervjuene kom det også frem at alle våre informanter er bevisst på hvilke krav rammeplanen stiller til omsorg i barnehagen. Men, selv om du vet at du “må” vise omsorg, og denne “jeg må” følelsen kanskje kommer naturlig, kan den ofte komme med konflikter som kan bli etterfulgt av indre motstand mot å vise omsorg (Noddings, 2013, s. 82-83). Noe som vi for eksempel kan tenke oss skjer hvis barnehagelærere føler seg “trigget” av barns atferd. Løsningen, mener Noddings (2013) handler om å se seg selv i situasjonen. Hvis du bryr deg

om deg selv som omsorgsperson, selv om du kanskje ikke bryr deg naturlig om personen som trenger omsorg, vil dette kunne fremkalle en genuin moralsk følelse av at “jeg bør” på grunn følelsen av forpliktelse til seg selv som omsorgsperson (s. 82-83). Hvis vi da igjen skal trekke frem at alle informantene mente at det å se på barn som subjekt er viktig i arbeidet med profesjonell omsorg, samtidig som vi trekker frem det “etiske ideal” som en form for selvrefleksjon, kan vi kanskje si at ansvaret i relasjonen ligger hos den voksne? Altså; den voksne bør inneha evnen til å reflektere over sitt eget barnesyn og finne frem til sitt eget “etiske ideal” for å klare å unngå å bli trigget av barns atferd. Kanskje burde den voksne gjøre som informant 5 hevder, å gå inn i seg selv for å se på hva det er som gjør at situasjonen oppleves utfordrende? På en annen side, kan vi kanskje også trekke frem informant 4 sin refleksjon; det er når barna oppleves å være på sitt verste at de kanskje trenger deg mest. I denne sammenhengen kan det derfor være hensiktsmessig å spørre igjen, er det barna som “trigger”, eller den voksne som blir trigget?

5.1.2 Å se enkeltbarnet, men ta hensyn til gruppa

Et av kravene til profesjonell omsorg, er å kunne balansere mellom enkeltpersoners og fellesskapets behov (Tholin, 2013, s. 63-64). Fire av våre fem av informantene trekker frem dette kravet med å ta hensyn og vise omsorg for hvert enkelt barn, men samtidig gjøre det som er best for gruppa som en indre konflikt og utfordring.

I et eksempel fra informant 4 forteller hun om en situasjon der et barn ikke ville kle på seg når gruppa skulle på tur. Hele gruppa var i garderoben og kledde på seg før tur, men et barn hadde det vanskelig og ville ikke kle på seg. Barnet kastet støvler og klær rundt seg, og var ikke mottakelig for beskjeder eller hjelp fra de voksne. Informanten måtte ta et valg; enten å være “hard” mot barnet og ta hensyn til gruppa, eller velge å ta hensyn til enkeltbarnets behov. I denne situasjonen valgte hun enkeltbarnet, og satt seg ned med barnet til de ble roligere og mottakelig for påkledning. Hun beskriver situasjonen som en indre konflikt - hun mener hun gjorde alt rett for barnet, men ikke for gruppa. Hun mener videre at hun ikke bare kan avlyse planer og opplegg fordi et enkelt barn ikke vil kle seg, fordi hun samtidig har plikter og regler å følge ved sin profesjon.

Indre konflikter er noe flere av våre informanter har svart at de føler på i barnehagehverdagen, spesielt når de må prioritere omsorgen sin mellom enkeltbarn eller

barnegruppen. Slike situasjoner krever handling, noe som igjen kan føre til at den voksne ender opp i en verdikonflikt. De ansatte blir på mange måter nødt til å prioritere pedagogiske intensjoner og idealer, samtidig som de må tenke på verdiene som er rettet mot individet eller mot kollektivet (Johansson et al., 2015, s. 153). Litt på samme måte som informant 4 beskriver; det er en indre konflikt mellom å velge enkeltbarnet over gruppa, både fordi det er i strid med hennes egne personlige verdier, men også fordi hun har regler og plikter hun må følge. Hadde situasjonen vært noe annerledes om man hadde valgt kollektivet fremfor enkeltbarnet, eller hadde man igjen kommet i strid med verdiene om å tenke på enkeltbarnet? Kan det tenkes at uansett hvilke valg barnehagelæreren tar i slike situasjoner, vil det likevel oppleves som en indre konflikt?

Ifølge Grimen og Molander (2008) beskrives ofte profesjonelt arbeid som skjønnsbasert. Skjønn handler om å bruke dømmekraft for å fatte beslutninger, ettersom allmenne handlingsregler sjeldent gir klare svar på hva som bør gjøres i konkrete situasjoner (s.179-180). Ut fra dette, tolker vi det som at informant 4 i dette eksempelet har måttet ta en skjønnsmessig vurdering av situasjonen, for å prøve å løse dilemmaet og den indre konflikten hun kjente på.

Men det å fatte beslutninger basert på skjønn, kan også ha en bakside. Som barnehagelærer får du nemlig skjønnsbasert beslutningsmakt, da du er ansvarlig for mange barn som alle har tillit til deg (Grimen, 2008, s. 197- 198). Her kommer vi inn på noe av den makten barnehagelærere har i sin profesjon. Hvis informant 4 for eksempel velger gruppas behov over et enkeltbarns behov i en lignende situasjon senere, selv om det er basert på skjønnsmessige vurderinger, vil hun likevel måtte ta konsekvensene av beslutningsmakten sin. Kanskje kan dette føre til at enkeltbarnet føler på brutt tillit, og at barnet føler det ikke fikk den omsorgen det trengte? Og ettersom tillit er hva Løgstrup (1991) mener relasjoner baserer seg på, kan kanskje relasjonen mellom barnehagelæreren og dette enkeltbarnet påvirkes? På grunn av disse konsekvensene, ser vi nok hvorfor dette dilemmaet kan bli en etisk utfordring og en indre verdikonflikt for informantene. De risikerer å kanskje bryte enkeltbarns tillit når de velger gruppas behov over enkeltbarns behov, som nok igjen blir enda vanskeligere for dem å risikere når de alle trekker frem det å ta vare på enkeltbarns behov som viktig for sin profesjonelle omsorgsutøvelse. Samtidig, går dette begge veier. Velger barnehagelæreren et enkeltbarns behov over gruppas, i situasjoner uten nok voksen ressurser til å ta vare på resten av gruppa, risikerer hun å bryte tillit til mange flere barn, ettersom

Løgstrup mener at tillit som blir møtt av noe annet enn mottakelse, blir til mistro, selv uten uvennlighet (Løgstrup, 1991). Ved et slikt valg, kan kanskje konsekvensene bli enda større?

Utfordringen med å ta hensyn til både enkeltbarna og gruppa, mener de samme fire informantene selv henger sammen med underbemanning. Informant 2 er tydelig på at gruppa som hovedregel bør settes først, men at dette kanskje ikke ville vært en så stor utfordring om de alltid hadde vært nok voksne på avdelingen. Med dette mener hun at det som oftest er i situasjoner med lite bemanning at man må velge gruppa over enkeltbarns behov. Det kan tolkes som at informantene mener at bedre bemanning nok kan løse denne utfordringen.

5.1.3 Bemanning

Ingen av spørsmålene fra vår intervjuguide handler om tematikken bemanning. På tross av dette, nevnte alle fem informantene, enten gjennom eksempler, eller rett ut, at de synes problemer med for lite bemanning påvirket omsorgen de ga barna på en negativ måte. For eksempel, beskriver Informant 5 det som veldig utfordrende å gi den omsorgen som de individuelle barna trenger, når det ikke er nok voksne til stede. Dette beskriver hun ut i fra hennes synspunkt om at hva som er omsorg for et barn, er veldig individuelt, og at alle barn har forskjellige omsorgsbehov. Dette tolker vi som at hun kanskje mener at noen barn har behov for mer en-til-en kontakt med voksne, og at dette kanskje kan bli vanskelig ved lav bemanning.

Trøndelag Forskning og Utvikling (TFoU) har gjennomført årlige spørreundersøkelser blant barnehage-eiere, -styrere og kommunal barnehagemyndighet. Et av temaene fra 2019-undersøkelsen var "bemanningsnorm og pedagognorm". Etter at den nye bemanningsnormen trådte i kraft i 2018, oppga rundt 50% av barnehagene i rapporten at de hadde full bemanning 4-5 timer hver dag. Kun 13% av barnehagen oppga å ha full bemanning 6-7 timer om dagen (TFoU, 2020, s. 17).

Disse tallene vil vi nok si kan forklare hvorfor informantene våre opplever bemanning som en av de største utfordringene med omsorg. Samtidig opplever vi tallene om at kun 13% av barnehagene hadde full bemanning seks til sju timer om dagen som ganske skremmende, men også som reelle i vår egen arbeidshverdag. Ifølge vår egen erfaring, er de fleste barn i barnehagen lengre enn seks til sju timer. Informant 4 beskriver også at barna sine behov ikke

vil endre seg, til tross for at det ikke er full bemanning i barnehagen, og beskriver det som en utfordring å møte alle barnas omsorgsbehov i disse sammenhengene. Hun nevner for eksempel at hun daglig står i situasjoner hvor flere barn gråter samtidig, og at hun blir nødt til å ta en vurdering på hvem hun skal trøste først. For henne oppleves lav bemanningen som den største utfordringen ved profesjonell omsorg, da det gir henne en følelse av at hun ikke strekker til i arbeidet sitt.

På litt samme måte, kommer informant 1 med et praktisk eksempel fra en hektisk morgen i barnehagen. En gutt ønsker at hun skal være med å bygge lego. Til tross for at det var travelt, valgte hun likevel å ta imot barnets initiativ til lek, ettersom hun tidligere hadde avvist hans tilbud om lek på grunn av lav bemanning. Under tidligere spørsmål, nevner informanten at det å se enkeltbarnet er noe av det viktigste for henne med omsorg i barnehagen. Samtidig er det flere situasjoner hvor hun ikke har muligheten til å velge det enkelte barn på grunn av manglende voksne. Kan det derfor være at hun denne spesifikke morgenen valgte å nettopp velge enkeltbarnets behov, til tross for dårlig bemanning?

På mange måter så har de ansatte i barnehager liten innflytelse på gitte arbeidsforhold, slik som for eksempel hvor mange ansatte det skal være på hver avdeling og hvor stort vikar-budsjettet skal være. Men, samtidig har de et stort ansvar overfor barna i hverdagen og for å oppfylle Rammeplanens krav (Eidsvåg, 2021, s.171). Disse forholdene kan kanskje føre til at de ansatte føler på avmakt i arbeidet deres som profesjonelle omsorgsutøvere. Med disse perspektivene tatt i betraktning, er det kanskje ikke så overraskende at flere av våre informanter føler de må prioritere i situasjoner hvor flere barn trenger omsorg samtidig?

Eidsvåg mener også at man må ha evnen til å ta vare på oss selv, for å være “gode” omsorgsgivere (2021, s.171). Som nevnt, beskriver flere av informantene våre at de ofte må prioritere omsorgen i situasjoner på grunn av lav bemanning, og de beskriver dette som følelsesmessig vanskelig for dem. Ut ifra dette, kan vi tolke det som at de prioriteringene av omsorg og verdier som flere av informantene våre ofte må ta, kan føre til negative følelser hos dem. Følelser som for eksempel avmakt, kan kanskje føre til at de ikke klarer å ta like godt vare på seg selv, som igjen kan påvirke omsorgen de gir.

Funnene i rapporten fra TfoU (2020) viser tydelig at de fleste barnehager har problemer med nok bemanning gjennom hele barnehagedagen. Forskning på arbeidsmiljø viser at ansatte i

barnehager har for mange arbeidsoppgaver i forhold til hvor mange voksen-ressurser de har, og at dette har vært et problem lenge (Eidsvåg, 2021, s.178). Men, selv om lav bemanning i barnehagen er en velkjent problematikk, trenger den å påvirke omsorgen i barnehagen negativt?

Det står i rammeplanen (2017) at barnehagen skal tilrettelegge for omsorgsfulle relasjoner mellom voksne og barn, men det står også i samme setning at det skal tilrettelegges for omsorgsfulle relasjoner mellom barn. Det skal altså arbeides for et miljø der barns egne omsorgshandlinger verdsettes (Kunnskapsdepartementet, s. 19). På grunn av disse kravene, hadde vi med et spørsmål om barn burde oppmuntres til å ta imot omsorg fra andre i vår intervjuguide (se vedlegg nr.1). Noen nevnte rammeplanens krav, men vi opplevde likevel å få mindre utfyllende og kortere svar her. Samtidig ønsker vi likevel å trekke frem; er det rett at all ansvar for å oppfylle omsorgsbehov i barnehagen faller på de voksne? Har de voksne i forkant arbeidet for et miljø der de oppfordrer barn til å hjelpe og vise omsorg for andre barn, kan kanskje noen av omsorgsoppgavene “delegeres” til barn selv. Kan dette gjøre det lettere å oppfylle flere barns omsorgsbehov ved lav bemanning, samtidig som det også lærer barna å motta og vise omsorg for andre barn?

5.2 Hvordan kan utfordringene påvirke omsorgen?

I denne delen av drøftingen, vil vi se litt på hvordan utfordringene vi har drøftet mulig kan påvirke omsorgen. Vi vil komme med perspektiver vi og noen av informantene mener er viktige her, og som kan fungere som mulige løsninger; positiv maktbruk, barnesyn og selvrefleksjon.

5.2.1 Bemanning og makt

Som nevnt i teoridelen, mener Løgstrup at makt er tilstede i alle relasjoner, og at den vi åpner oss for har en viss makt over oss. En slik makt kan derfor enten utøves som omsorg, eller brukes på en destruktiv måte for mottakende part (Løgstrup, 1991). Men hvilke situasjoner er det som i praksis kan føre til at utøvende part utøver makt (i negativ forstand), overfor barna?

Informant 1 uttrykker at det er i pressede situasjoner, som oftest når det er mange barn og få voksne at makt utøves. Samtidig sier hun også at hun ikke liker å være alene med mange barn. Videre forklares det at det noen ganger kan oppstå situasjoner hvor informanten sier noe

som får henne til å tenke at dette er ikke noe man sier eller gjør. Her kan det derfor tenkes at det er enkelte barn som ikke får sine behov for omsorg dekket, samtidig som det også setter den ansatte i et personlig dilemma når de har handlet på en måte som strider imot personlige verdier (Johansson, 2015, s. 153).

At problemer med bemanning og tidspress er noe som kan påvirke omsorgen negativt, er også noe som støttes opp av Nortvedt (2001). Han mener at det stadig stilles større og større krav til at profesjonell omsorg skal være kostnadseffektiv og “produksjonsorientert”.

Problemstillingen handler om hvordan man som profesjonell omsorgsarbeider skal klare å balansere mellom omsorgens personlige forpliktelser, og samfunnsøkonomiske og politiske fordelingsprofiler. Med dette dilemmaet, blir omsorgsarbeidere tvunget til å ta vanskelige valg som kan gå i mot personlige verdier, for å møte krav og realisere andre verdier. Han mener det er en stor utfordring å klare å bevare humanismen i omsorgen, som i stadig større grad er presset både på ressurser og tid. Han påpeker videre at de gode holdningene som uttrykkes gjennom profesjonelle omsorgsarbeideres kroppsspråk ikke er uavhengige av ytre institusjonelle og økonomiske rammer. Tidspress og effektivitetspress påvirker holdningen, og minsker muligheten for en omsorg som er tilpasset individuelle behov (Nortvedt, 2001, s. 60-62).

Ikke bare gir bemanningen og tiden et økt kontrollbehov, men det “tvinger” også den ansatte til å velge mellom enkeltbarn og barnegruppa, eller resulterer i at den voksne opptrer på en måte som skaper en indre konflikt. Vi tolker det som at disse situasjonene selvsagt er uønsket for barnehagelærerne, men at de samtidig ikke alltid føler de har et valg. Det kan derfor tenkes at denne typen makt, enten den er positiv eller negativ, kan føre til at enkelte barn ikke får dekket sitt omsorgsbehov. Samtidig kan det også tenkes at til tross for dette presset, kan den voksne selv velge å forvalte makten sin på en positiv måte. Slik som Informant 2 beskriver; man skal alltid møte barna med varme, og det er mulig å forklare ting til barn på en “fin” måte, selv i situasjoner hvor man må ta avgjørelser som barn ikke er enige i.

5.2.2 “Barn som trigger” og valget mellom enkeltbarnet eller gruppa

Ser vi utfordringen med “barn som trigger” i sammenheng med et godt barnesyn og Noddings (2013) syn på omsorgsrelasjonen, blir det kanskje enklere å ta hensyn til barnet og se barnets side i situasjonen. Kanskje vil barnehagelærerne unngå uheldige situasjoner der de misbruker

makten sin med å for eksempel irritere seg over eller irettesette barn som “trigger”, og dermed ikke klarer å yte etisk omsorg. Ved å se på barn som subjekt, sammen med synet på omsorg som en gjensidig relasjon, kan dette kanskje også avsløre om oppførselen som “trigger” kanskje egentlig var et uttrykk for et behov fra barnet? Som informant 4 la til da hun snakket om barn som “trigger”, mente hun at når barna oppleves å være på sitt verste at de kanskje trenger deg mest. Ut ifra et slikt perspektiv, kan kanskje utfordringen med atferder som “trigger” påvirke omsorgen positivt, fordi barnehagelæreren kanskje klarer å se forbi atferden, og kanskje heller ser at barnet gir uttrykk for et behov. Kan vi da kanskje si at utfordringen med atferder som “trigger” kanskje i noen grad kan påvirke den profesjonelle omsorgen negativt, men at kunnskap og selvrefleksjon nok kan snu det til noe positivt i stedet?

Utfordringen rundt å måtte velge mellom enkeltbarns behov og gruppas behov, er også et dilemma som nok kan påvirke omsorgen negativt. Ved å velge den ene over den andre, kan du risikere å bryte barnas tillit, som nok kan føre til at den eller de som ikke ble valgt, kan føle at deres omsorgsbehov ikke ble oppfylt. Vi tør derfor påstå at dette dilemmaet påvirker omsorgen negativt. Men til tross for dette, er det kanskje mulig å redusere de negative konsekvensene ved hjelp av positiv maktbruk, godt barnesyn og selvrefleksjon kombinert med tilstrekkelig kunnskap om omsorgsrelasjonen?

6.0 Avsluttende ord

Formålet med dette forskningsprosjektet var å finne ut av hva barnehagelærere mente var utfordringer med omsorg; basert på deres tanker, kunnskaper og erfaringer med omsorg i barnehagen. Underveis i prosessen ble vi også interessert i hvordan disse utfordringene kunne påvirke omsorgen, og valgte derfor å ta dette med som et forskningsspørsmål. Vi brukte kvalitativ metode i form av intervju for datainnsamling, og intervjuet fem informanter med barnehagelærer eller førskoleutdanning.

Vår forforståelse rundt dette temaet, var basert på egne erfaringer og opplevelser fra arbeid og praksis i forskjellige barnehager i tillegg til kunnskapene vi har ervervet etter snart fire år som studenter ved barnehagelærerutdanningen. Gjennom vårt arbeid i barnehager, opplevde vi flere ganger utfordringer rundt omsorg i barnehagen, til tross for at teori, rammeplan og barnehageloven er tydelige på hvordan man skal arbeide med omsorg. Som nevnt beskriver Tholin (2013) etisk omsorg som utfordrende og konfliktfylt da omsorgen skal preges av personlig og ekteføyte omtanke, samtidig som den skal være planlagt og distansert (s.63-64). Men teorien viser ikke direkte til barnehagelæreres opplevelse av slike utfordringer i praksis, noe vi derfor ønsket å se nærmere på. Underveis i prosessen ble vi også interessert i hvordan utfordringene barnehagelærerne delte kunne påvirke omsorgen som blir gitt, og samtidig få perspektiver på hvordan man kan være en god omsorgsperson, selv i krevende situasjoner.

Gjennom intervjuene gikk vi som nevnt tidligere bredt ut. Her ble det samlet inn en stor mengde data fra informantenes egne erfaringer og synspunkter rundt tematikkene: profesjonell omsorg, omsorgsrelasjonen barn - barnehagelærer og utfordringer med omsorg. Her satt vi igjen med mange funn som ble analysert og lagt frem i empirikapittelet. Analyseprosessen baserte seg på intervjuguiden vår (se vedlegg nr.1), men på grunn av mye informasjon som ikke var relevant for problemstillingen vår, ble kun noen av disse funnene drøftet og analysert i drøftingskapittelet. Når vi gikk igjennom svarene, så vi at til tross for at vi gikk bredt ut med åpne spørsmål, fikk vi likevel mange likhetstrekk mellom informantens opplevde erfaringer.

Utfordringene som ble mest lagt vekt på handlet om dilemmaene med dårlig bemanning, utfordringen rundt det å ta hensyn til enkeltbarns behov i tillegg til barnegruppens behov, og atferder hos barn som barnehagelærerne beskrev som "triggende". Bemanningsproblematikk

var derimot noe som ble tatt opp av hvert enkelt informant, til tross for at vi ikke stilte noen direkte spørsmål om dette. Funnene viste også at det å ha et godt barnesyn ble sett på som viktig for informantene når det kom til profesjonell omsorgsutøvelse, noe vi i vår analyse og drøfting diskuterte som viktig i møte med noen av disse utfordringene.

Informantene våre legger ikke skjul på at det finnes flere utfordringer ved profesjonell omsorg. Bemanningsproblematikken er den som utpreget seg som mest utfordrende, da det ofte fører til følelsen av utilstrekkelighet, samtidig som den ansatte blir satt i situasjoner hvor omsorgen blir en prioritering mellom fellesskapet og enkeltbarnet. Å kunne balansere mellom enkeltpersoners og fellesskapets behov vil nok alltid være en utfordring. Denne balansegangen er et av kravene til profesjonell omsorg (Tholin, 2013, s. 63-64), men noe vi likevel ser i våre funn skjer som en konsekvens av dårlig bemanning. Det var derfor tydelig at denne problematikken ble sett på som vanskelig å jobbe i, og noe som klart påvirker omsorgen negativt. Denne utfordringen står derfor i kontrast til de andre utfordringene, hvor informantene selv kommer med løsninger som kan fungere i øyeblikket.

Barnehagelærerne presenterer flere utfordringer med omsorg, men viser gjennom utsagn og eksempler at de har mye kunnskap og selvrefleksjon rundt temaet omsorg. Vi tolker det som at til tross for at de opplever utfordringer med etisk omsorg, virker de å være bevisste på å ikke la disse utfordringene gå negativt utover omsorgen til barna. I tillegg vektlegger de å se på barn som subjekt (Bae, 2009), noe som igjen gjør det lettere for dem å respektere barnets egen autonomi og ikke trække over barnets grenser. Utfordringene kan vi derfor si at påvirker omsorgen, både i negativ og positiv forstand. Noen av dem, som for eksempel atferd som særlig utfordrer, kan gjerne være med på å sette den ansatte i en prosess med selvrefleksjon, som igjen kan føre til at omsorgen påvirkes i positiv forstand. Det er derfor klart at flere barnehagelærere opplever utfordringer med omsorg, men at noen av disse kan forbedres, om ikke helt løses med positiv maktbruk, et godt barnesyn, selvrefleksjon og kunnskap om omsorg.

Gjennom dette forskningsprosjektet, har vi helt klart funnet ut at flere barnehagelærere føler på mange av de samme utfordringene som oss. Vi opplever selv noen av disse utfordringene, men ser spesielt at bemanning er noe som preger vår hverdag på samme måte som informantene våre beskrev. Vi ønsker derfor å stille oss kritiske til dagens bemanningsnorm, og stille spørsmål til hvor bærekraftig denne egentlig er. Som nevnt innledningsvis ønsket vi

at leseren skulle være bevisst på kravene som blir stilt til omsorg i barnehagen gjennom rammeplanen og barnehageloven. Det stilles høyere krav til barnehagelærere nå enn noensinne, slik som de stadig økende kravene om at profesjonell omsorg skal være kostnadseffektiv og “produksjonsorientert” (Nortvedt, 2001, s. 60-62). Disse kravene, kombinert med å oppleve slike utfordringer i arbeidshverdagen, er noe vi tror kan ha negative konsekvenser for både barnehagenes omsorg og pedagogiske kvalitet i fremtiden.

Dette forskningsprosjektet legger frem kunnskaper vi tenker kan brukes videre til å forske på flere interessante tema, slik som for eksempel å se nærmere på forholdet mellom barnehagens krav og tilgjengelige ressurser, lav bemanning i forhold til ansattes motivasjon, eller kunnskap- og kompetansehevings påvirkning på omsorg. Samtidig håper vi også at oppgaven kan ha en politisk relevans, og kan kanskje brukes som et argument på hvorfor bemanningsnormen i barnehagen bør økes.

7.0 Litteraturliste

- Bae, B. (2009). Å se barn som subjekter: Noen konsekvenser for oppvekstarbeid. I: Grotheim, O., R. Øfsti, F. Søbstad & S. Mørreaunet (Red.), *Inspirasjon og kvalitet i praksis: Med hjerte for barnehagefeltet*. Pedagogisk forum. (s. 19-28).
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Eidsvåg, G. M. (2021). *Etikk i Barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Fagerholt, R. A., Myhr, A., Naper, L. R og Løe, I. (2020). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2019* (TFoU-rapport 2020:1). Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
<https://www.udir.no/contentassets/f0371753ee3f448ba7219046082f7df6/sporsmal-til-barneha-ge-norge-20192.pdf>
- Fugelsnes, K. (2018). Reciprocal Caring in ECEC Settings. I E. Johansson, A. Emilson & A-M. Puroila (red.). *Values education in early childhood settings*. Springer.
- Grimen, H. og Molander, A. (2008). Profesjon og kjønn. I A. Molander & L.I. Terum, (Red.). *Profesjonsstudier* (s. 179-196). Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og tillit. I A. Molander & L.I. Terum, (Red.). *Profesjonsstudier* (s. 197-215). Universitetsforlaget.
- Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkseth, E.L., Röthle, M., Tofteland & Zachrisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet

Hentet fra:

<https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Løgstrup, K. E. (1991). *Den etiske fordring* (B. Engen, Overs.). Cappelen. (Opprinnelig utgitt 1956).

Noddings, N. (2013). *Caring. A relational approach to ethics and moral education* (2.utg.). University of California Press.

Nordtvedt, P. (2001). Profesjonell omsorg - Dyd eller ferdighet? I K. W. Ruyter og A. J. Vetlesen (Red.). *Omsorgens tvetydighet* (1.utg., s. 41-65). Gyldendal akademisk.

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Tholin, K. R. (2003). *Etisk omsorg i barnehagen og skolen*. Abstrakt forlag.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: intervjuguide

Introduksjon til informantene:

Dette er et av 6 intervju som vi skal bruke til bacheloren vår, som vi skal levere 4. januar 2024. Oppgaven skal være på rundt 12 000 ord, og vi har valgt kvalitativ metode.

Temaet vårt er omsorg og utfordringer med omsorg, sett fra barnehagelæreres perspektiv.

Spørsmålene er delt inn i 3 kategorier, “omsorg som begrep”, “omsorgsrelasjonen barn-barnehagelærer” og “praksis og utfordringer”.

I dette intervjuet er vi interessert i dine tanker og meninger, det er derfor ingen svar som er rette eller gale. På grunn av dette kommer vi også noen ganger til å stille oppfølgingsspørsmål, hvis du nevner noe vi synes er veldig interessant og som vi vil at du skal utdype. Du kan også la vær å svare på spørsmål du ikke ønsker å svare på.

Både deg og alt du sier vil bli anonymisert, og du kan når som helst trekke deg, uten å oppgi grunn.

Introduksjonsspørsmål:

1. Hvor lang erfaring har du i barnehage?
2. Hvilke aldersgrupper jobber du med nå?

Omsorg som begrep:

1. Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet omsorg?
2. Hva er det viktigste for deg når det kommer til omsorg i barnehagen?
 - a) Kan du utdype?
 - b) Har du noen eksempler?
3. Hvordan tolker du begrepet “profesjonell omsorg”?

Omsorgsrelasjonen mellom barn - barnehagelærer

1. Mener du at barn bør oppmuntres til å motta omsorg fra andre?
 - a) Isåfall, hvordan?

2. Hvilken betydning mener du at omsorg har for relasjonene du bygger med barna som du arbeider med?
3. Mener du at barnesyn kan påvirke omsorgen en barnehagelærer gir?
 - a. Tenker du dette kan påvirke omsorgsrelasjonen?
 - b. Hvordan?
 - c. Har du noen eksempler?
4. Er det noe annet du mener kan påvirke omsorgsrelasjonen?

Praksis og utfordringer

1. Har du/dere i din barnehage noen planer eller tiltak for å sikre profesjonell omsorg til alle barn?
 - a. Hvis ja, synes du tiltakene/planene er nyttige?
 - b. Hvorfor/ hvordan?
2. Møter du eller har du møtt noen utfordringer i jobben som profesjonell omsorgsutøver?
 - a) Hvis ja, hva opplever du som den største utfordringen?
 - b) Har du noen eksempler?
3. Rammeplanen sier at barnehagelæreren skal “møte alle barn med åpenhet, varme og interesse, og vise omsorg for hvert enkelt barn” Hvordan tolker du disse kravene?
 - a. Hvordan arbeider du/dere med dette i din barnehage?
4. Har du opplevd at enkelte barn er vanskeligere enn andre å gi omsorg til?
 - a. Hvis ja, hvordan forholder du deg til dette?
 - b. Er dette noe du pleier å snakke om sammen med kollegaer? Eller eventuelt noe dere tar opp på avdelingsmøter?
5. Mener du at det kan knyttes noen etiske utfordringer til det å være en profesjonell omsorgsutøver?
 - a. Hvis ja, hvilke etiske utfordringer tenker du på?
6. “I alle relasjoner er det et maktforhold, og relasjonen mellom barn og barnehagelærer er asymmetrisk med tanke på makt, da barnehagelæreren har størstedelen av makta.”

Er makt noe du mener kan påvirke omsorgen du som barnehagelærer gir til barna?

- a) Hvis ja, hvordan kan makt påvirke omsorgen?
- b) Hvilke konsekvenser tenker du at dette skjeve maktforholdet kan få for barna og omsorgen barna opplever i barnehagen?

7. Flere teoretikere omtaler en av omsorgens utfordringer som “omsorgens tvetydighet”. Denne utfordringen omhandler at man som profesjonell omsorgsarbeider skal utføre arbeidet i beste hensikt, men det er ikke alltid at mottakeren opplever det på samme måte. Hva tenker du om dette begrepet?
8. Har du noe mer du vil tilføye?
9. Er det noe som følte ukomfortabelt ut, eller noe som kunne vært gjort annerledes under intervjuet?

8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vil du bli intervjuet vedrørende en bachelor-oppgave om omsorg?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut av hvordan barnehagelærere forstår omsorgsbegrepet.

I dette skrevet gis du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi ønsker å forske på hvordan barnehagelærere forstår omsorgsbegrepet. Omsorg er et stort tema, og vi har derfor strukturert forskningsprosjektet og intervju spørsmålene ut ifra tre undertema; omsorg som begrep, omsorgsrelasjonen mellom barn – barnehagelærer, og praksis og utfordringer. Formålet med prosjektet er vår bacheloroppgave på barnehagelærerstudiet.

Intervjuet vil bestå av ca. 10-15 spørsmål, og vil vare i maks 60 minutter. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en

bacheloroppgave. Prosjektdeltaker vil motta en intervjuguide med forskningsspørsmålene ved oppstart av intervjuet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta pga. din stilling som barnehagelærer/ pedagogisk leder.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi har valgt kvalitative intervjuer som metode, noe som betyr at deltakelse i dette prosjektet innebærer at du samtykker til å bli intervjuet en gang av oss. Informasjonen du gir oss vil bli anonymisert til en slik grad at den ikke vil gjenkjennes å komme fra hverken deg eller din barnehage. Opplysningene du gir oss vil bli notert ned av en av oss studenter, ved hjelp av datamaskin, mens intervjuet pågår.

Det er ingen «gale» eller «rette» svar i dette intervjuet. Du svarer etter egne meninger og erfaringer. Det er også lov å la være å svare på spørsmål, hvis det er noen spørsmål du ikke vil svare på.

Din deltakelse innebærer også at du hjelper oss med vår bacheloroppgave, noe som vi er veldig takknemlige for

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være prosjektansvarlig som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder, prosjektgruppe og i selve bacheloroppgaven.
- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på prosjektansvarlig sin datamaskin, og vil bli slettet etter oppgaven er levert inn.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes **05.01.2024**. Ved prosjektslutt vil personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: *(vi har her valgt å sensurere noe privat informasjon)*

- Universitetet i Stavanger ved studenter: Bettina Kopperud Mathiesen & Line-Katarina Eiesland Moth
- Email: *****@gmail.com
- Tlf.: *****

Med vennlig hilsen

Bettina Kopperud Mathiesen & Line-Katarina Eiesland Moth